Dideli dalykai sunkiai apčiuopiami, kai riedi be atvangos per dienos smulkmenas. Mūsų darbas tegul kalba už mus.

Išvadoje, ką davė šis šimtaprocentiniai pasisekęs suvažiavimas? Svarbiausia: norą dirbti, kurti, gyventi. Atskleidę subtiliausias savo sielos kerteles, gal nevienas atrastume, kad to ryžto, kartais, buvo ir pritrūkę. Mes pamatėm vieni kitus visose spektro spalvose. Įvairus amžius, įvairi socialinė ir profesinė padėtis. Nebuvo nei iškiliųjų, nei nužemintųjų. Tebuvo darni šeima su lygia teise džiaugtis šia diena. Tikimės, kad dar ilgai mus laikys apgaubusi ta pakili nuotaika ir stiprins, kai vėl užslinks tamsesnė gyvenimo valanda.

Ačiū visa širdimi Toronto Aušrokėms ir Aušrokams ir jų talkininkėms dukrelėms.

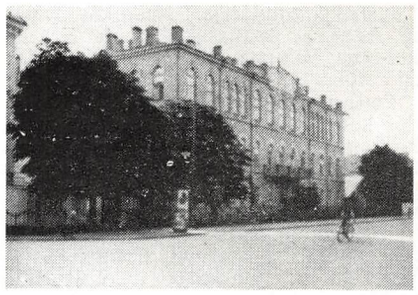

KAUNO "AUŠRA" TORONTE

K. LEONAITIENĖ-GUSTAITYTĖ

Buvusių "Aušros" gimnazijos mokinių pasiruošimas suvažiavimui, kuris turėjo įvykti š. m. gegužės mėn. 29—30 d., buvo jaučiamas ne tik Toronte, bet ir visame šiame kontinente, o gal ir dar plačiau.

Pagaliau atėjo lauktoji diena. Toronto Prisikėlimo parapijos salės, manau, pralenkė visas lietuvių sales šiame kontinente: erdvios, skoningos net elegantiškos.

Tik įėjus, plačiam vestibiuly sutinka šeimininkai, sega korteles. Jei neatpažinsim pasikeitusių veidų, tai buvusios pavardės tai primins, supažindins mus. Ant sienos ilgi sąrašai atvykstančių buvusiu "Aušros" mokytojų, mokinių.

Džiugu, jau 400 ir su viršum. Toliau, platus Kauno planas. Apspitę sekam pažįstamas gatves, bėgam, rodos, Laisvės alėja. Ten, gale, pūpso Įgulos bažnyčia, čia Valstybinis teatras, ir štai švyti mūsų "Aušra".

Vestibulio kampe ant stalo aušrokų rašytojų, poetų leidiniai: Aistis, Andriušis, Gliauda, Tulauskaitė, Grigaitytė ir eilės kitų. Pro plačias duris žvelgiu į erdvę salę, nutupdytą apvaliais, gražiai dekoruotais stalais. Gale, scenoj, iš tolo švyti meniškai išraityta, gal dešimtjardė trispalvė, o viduj jos Aušra. Iškilmių salė puošni, bet dar peranksti — tuščia. Kairėj, antroj salėj jau sklinda linksmi balsai, grupelės gurkšnoja kokteilius. Smalsumas vilioja dar toliau, į trečiąją — parodų salę. Sienoje mirga nuotraukos: "Aušros" laidų vinjetės, mokytojai, mokiniai, skautai, sportininkai ir eilės kuopelių, kurias išaugino "Aušra". Čia susibūrę, išpūstom akim sekam nuotraukas, jieškom klasės draugų, mokytojų. Daugelis atranda ir pamirštą save, jauną, uniformuotą, su plačiu kaspinu kasose, besišypsančią gimnazistę. Salėj užesys, klegesys. Apsikabinimai, pasibučiavimai. Nesvarbu ar tu I, VI ar XIII laidos, ar tavo veidas gyvenimo vingiais daugiau išmargintas, plaukai sidabru padabinti, bet tu tos pačios motinos "Aušros" sūnus, duktė esi. Pinasi jaunystės džiaugsmai, bet neatsilieka ir išgyventi skausmai. Iš tolo stebiu, du klasės draugai paslapčia braukia ašarą: Vytas sutiko Antošką, netikėtą svečią iš Varšuvos, kuris jį išgelbėjo iš N. K. V. D. nagų... Ten toliau, dar jauna močiutė, matau, apkabinta buvusio draugo, ratu skrieja ore...

Nukrypsta akys į sienoj kabančius paveikslus aušrokų-menininkų: B. Jameikienės, Paukštienės, Kasiulio... Kitoj sienoj mirga sveikinimai: laiškai, telegramos suplaukę iš visų kraštų, net iš gimtosios padangės. Pastarieji, nors ant pageltusio sovietinio popierio, bet mieli, jautrūs žodžiai sudėti, surašyti buvusiųjų mokytojų, mokinių. Ir daug senų apmirštų ar jau net palaidotų pavardžių prabyla į mus ir džiaugsmas suvirpina širdį — šiandien, rodos, jie vėl su mumis. Virš sveikinimų pagarbiai ištiesta meniškai išausta juosta: Tėvynės aušrokai sveikina mus...

Viduj salės nutįsę ilgi stalai, tartum velykiniai, nukrauti valgiais. Štai snaudžia prisimerkęs rudas paršelis, bet jau išaugęs ilgas, gerai nupenėtas paršas. Centre stalo keroja plačiašakis raguolis. Kas gi išdris jį prapjauti, pajudinti? Toks aukštas, gražus, toks trapus! Dar toliau drebučiuose įstrigusios tįso lydekos. O užkandžių, užkandėlių, akys raibsta, nebandau nei suminėti. Gale stalo, girdžiu, šnabždasi šeimininkės: "Ar nepermažai bus tortų", čia aštuoniolika, o ryt dienai liko tik šešiolika". Nusišypsojau, "tik šešiolika"! vargšai mieli Toronto aušrokai, kiek darbo, kiek rūpesčių sudarėm jiem, o mes tik džiaugiamės, gėrimės ir vaišinamės.

Pirmuosius džiaugsmus, įspūdžius išsilieję, grupavomės puošnioj salėj prie apvalių stalų. Čia, arčiau scenos susigrupuoja vyresnieji, pirmųjų laidų, toliau — vėlesniųjų. Scenoj pasirodė suvažiavimo rengimo komiteto pirmininkas R. Ribikauskas. Pasveikinęs suvažiavusius pakvietė į sceną aktorių A. Dikinį. Šis meistriškai perdavė Pulgio - Andriušio feljetoną: "Aš pasaulio lietuvis" ir linksmai, pulgiškai, nuteikė visus. Po to kun. dr. P. Gaidai sukalbėjus maldą prasidėjo gausi vakarienė. Akys užkliūva į servetėles: Kaunas — Aušra — Torontas atspausdinta auksinėm raidėm. Momentui suspaudžia širdį, kodėl čia, Toronte, o ne ten — Kaune?!... Bet skardūs balsai išblaivo. Skamba tostai "Aušrai", aušrokams, švyti linksmi veidai. Netrukus valso sūkury sukasi poros, rateliai, žaidimai, lyg senais gimnazijos vakarėlių laikais. Ir lengvam tango ritme prisiminiau populiarius Šabaniausko įdainuotus žodžius: "Negrįš niekados jau sapnai..." Šį kartą jie, rodos, sugrįžo, atgijo gimnazistiški jausmai, sentimentai. Čia susibūrę — vėl aušrokai "mergaitės", "berniukai". Štai ponas mokytojas (matematikas A. Orvidas) linksmai nuteikia visus. Ten panelė mokytoja (P. Valavičiūtė) klasės auklėtinių apsupta. Ponia direktorė (A. Skrupskelienė), kaip visuomet, rami, santūri šypsosi savo mokinėms, kurias nekartą gal teko m o t i n i š k a i pabarti, pamokyti, nubausti.

Sekmadienį geg. 30 d. 3 v.p.p. jaukią Prisikėlimo parap. bažnyčią užpildė suvažiavimo dalyviai. Pamaldos aukotos už žuvusius ir mirusius "Aušros" gimnazijos mokytojus, mokinius. Mišias atnašavo buvęs mergaičių gimnazijos kapelionas kunigas J. Pakalniškis. Solo giedojo aušrokė S. Nasvytytė-Valiukienė. Po pamaldų, gedulingai vargonams pritariant, buvo perskaityta virš šimto pavardžių jau nukeliavusių amžinybėn. Tuo metu ne vienas nubraukė ir gailią ašarą, lyg atsisveikindami su mielu draugu, drauge ar bubusiu mokytoju.

Tuoj po pamaldų įvyko akademija, kurią sklandžiai pravedė dr. Statkevičiūtė-Lukienė. Į sceną buvo iškviesti suvažiavę "Aušros" mokytojai: P. Valavičiūtė, A. Orvidas, kun. J. Pakalniškis, dr. M. Ramūnienė, A. Skrupskelienė, A. Bulotienė, A. Avižonienė, G. Babrauskienė, K. Budzys, A. Šlepetys. Taip pat iškviesti pirmos ir paskutinės "Aušros" du abiturientai: K. Grigaitis ir Paškauskaitė-Krikščiūnienė. Pagerbiant "Aušrą" prisegta visiems po raudoną rožę.

Po to A. Petrauskaitė-Skrupskelienė, buvusi "Aušros" mokinė, mokytoja ir direktorė šiltai ir vaizdžiai apibūdino

1. Prieš 30 metų... ekskursija Vilniuje. 2. "Aušros" suvažiavimo Toronte rengėjų komitetas. 3. Registracija (kairėje *E. Krikščiūnienė* ir dešinėje *L. Milukienė* "jauniausios aušrokės". 4. Programos dalyviai: iš k. pianistė — *A. Kepalaitė*, poetė — *K. Grigaitytė-Graudienė*, poetas — *J. Aistis*, poetė — *G. Tulauskaitė-Babrauskienė*.

. . . iš seno albumo . . .

1934 m. skaučių draugovė ir 1938 m. (kažkurios?) klasės mokinės su mokytojais — Kauno "Aušros" mergaičių gimnazija.

"Aušros" gimnaziją. Aušrokas prof. M. Yčas, jr., papasakojo apie Kražių kolegiją, Vilniaus universitetą ir jų tąsą "Aušrą".

Žodžiu suvažiavimą sveikino Kanados kons. dr. Žmuidzinas ir New Yorko kons. Simutis (abu aušrokai). Gauta daug sveikinimų raštu, kuriuos perskaitė dr. Lukienė. Komiteto sekretorius A. Stanėnas perskaitė paruoštą rezoliuciją. Nutarta įamžinti "Aušros" gimnaziją Lietuvių Fonde, remti Vas. 16 d. gimnaziją ir kultūrinę veiklą.

Po trumpos pertraukos sekė meninė dalis, kurią atliko patys aušrokai. Pirmiausia pasigirdo buvusio gimn. direktoriaus M. Biržiškos žodžiai, kuriuos įrekordavo ir perdavė Pov. Labanauskas. Vėliau, savo eilėraščius paskaitė poetai: Aistis, Gr. Babrauskienė-Tulauskaitė ir K. Graudienė-Grigaitytė. Pianistė A. Kepalaitė talentingai atliko Bethoveno sonatą ir Chopino etiudus. Oficialioji dalis užbaigta jaudinančiai griausmingu Tautos Himnu.

Ir vėl pasipylė linksmi balsai salėse. Ir vėl gausios vaišės. Nors uoliai lankėm apkrautus valgiais stalus, bet rūpestingos šeimininkės juos vis papildė. Nors "tik šešiolika tortų" buvo palikta šiai dienai, bet ir storo šakoto raguolio kamienas ir rudo paršelio, kalakutų, antelių buvo pilni stalai ir liko neįveikti. Lietuviškas vaišingumas, kurio neišdildo nei svetima padangė, nei svetimi papročiai.

Suvažiavimas buvo labai rūpestingai paruoštas, nuoširdžiai ir vaišingti pravestas. Vėlai vakare dalyviai skirstėsi, likę dėkingi rengimo komiteto nariams ir jų talkininkams su viltimi, kad po metų kitų susitiksim vėl Chicagoj.

• NAUJOS KNYGOS

AGNĖS LUKŠYTĖS PIRMOJI KNYGA "KALNŲ VELNIAS"

PR. NAUJOKAITIS

> . . . Australija yra gyvačių kraštas, kengūrų kraštas, nedažytomis grindimis barakų kraštas . . . Australija yra tikras kalnų velnias (172 psl.).

O tas "kalnų velnias" tėra tik paslaptingas kažkurio kalnų augalo vaisius, panašus savo išvaizda į paveikslėliuose piešiamą velnio galvą. Australas dar paaiškina: "Jei mes australai ko nors nesuprantam, bet mums yra įdomu, mus stebina, mes pavadinam kalnų velniu" (172 psl.). Tokiu būdu ir pačiu knygos pavadinimu autorė pasisako, kad jos temos bus australiškos. Po J. Tininio romano "Dailininko žmona" tai bus antroji lietuvių beletristikos knyga su ryškiu australišku atspalviu.

"Kalnų velnias" yra pirmoji Agnės Lukšytės knyga, bet autorė jau yra žinoma skaitytojams iš jos išspausdintų novelių Pradalgėje, Lietuvių Dienose, Drauge, Tėviškės Aiduose. Knygoje sutelkta 14 novelių. Jos nevienodo ilgio, nevienodos vertės. Iš novelės žanro kiek išsiskiria pusiau lyriniai hamsuniško impresionizmo brūkšniai "Ar meilės pasaka bai_a?" Šis kūrinėlis atrodo kitos spalvos negu kiti realistiniai, blaivaus žvilgsnio, pasakojimai. Gal kiek giminingas jam savo romantizmu yra pirmasis knygos pasakojimas "Ateina vaikas nuo kalnų", jau turįs novelės formą. Žaismingai lengva noveliukė yra "Činčirinči", tačiau jos meninę formą susilpnina pabaigoje prisimenamas ir komentuojamas pasipiršimo vaizdas, tas noras dar paaiškinti. Nesudėtingo turinio, apybraižinio pobūdžio yra ir "Nambruka", kur svetimos katės glostymas suveda dvi viena kitos siekiančias rankas ir širdis. Žymiai gilesnio turinio yra "Žiedas sutviska skaisčiau", tačiau išbaigtos novelės formai dar kliudo neproporcingai ištęsta ekspozicinė dalis. Bet psichologinis dviejų vaizduojamų žmonių lūžis čia parodytas įžvalgiai. Gilesnio pagrindimo dar pasigendame noveliukėje "Batsiuvys Zoščenko", tačiau aiškiai jau pastebime autorės polinkį į psichologines problemas. "Nešlifuoto opalo vėrinys" atskleidžia skurdžią aboridžinų dvasios būseną, iš kurios nėra išeities. Atsįęs savo turiniu yra kūrinėlis "Aklinas skersgatvis". Konkrečiu įvykiu mėginama teigti, kad žmogus kelis kartus pasaulyje gyvena ir kaikurie atsiminimų trupinėliai pasilieka pasąmonėje, kaikada jie sąmonėn įsiveržia. Gydytojas tai aiškina psichiniu suskilimu, o skaitytojui leidžiama teigimo tikrumu abejoti. "Prie